

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

A' vasolvasztásnak új módja. Schefffieldben nem rég igen érdekes 's hasznos próba tétetett. Miután a' kohban egy vas rud izzó fejrre tüzesítettet, közvetlenül egy nagy kovács-fujtató léglyuka elébe tették. A' vas azonnal olly forró lön, hogy olvadni kezdett, 's a' folyékony anyag sziporkázva ömlött-szet a' levegőben, mint midőn vassodronyt savítóban égetnek-el; illy módon több veszett kárban egy font vasnál. Ugyan e' munkálat más mód által is eszközölhető; ha a' vasrud t. i. izzó, más végére kötel kötetik, minél fogva a' levegőben addig forgatják, míg a' vas olvadni nem kezd, 's apró sziporkákban szét nem száll. E' tüneménynek magyarázata igen egyszerű. A' tüzes vas-sodrony, mint közönségesen tudva van, savítóban élénken ég; ugyan ez történik vele, ha tüzesítve a' légszesz-fuvócsőnek nyílásához tartják is. Tartsuk most a' tüzes vasat egy kovácsfuvónak léglyuka elébe, az azt környező lég minden pillanatban ujonan ömlik reá, 's így természetesen tömérdek savító is. Ugyan ezen körülmény okozza a' levegőben sebesen forgatott tüzes vasnak oladását is.

A' nagy kapellai kettős barlang Thuin mellett. Mint magyar ország évrázsaiból tudjuk, azon darab föld a' Dráva es Száva között, melly horvát országnak egy részét teszi, 's most a' károlyvárosi négy katonai kerületre van osztva, hosszú évek során vérengző csaták, számtalan öldöklések 's pusztítások színhelye volt. A' Törökök szomszédsága 's akkori műveletlen nép vérengző kedélye folytonosan eleszté ez emészto tüzet, 's táplálá a' veszélyt, melly csak akkor szünt-meg, midőn a' határőrző katonaság felállítását által a' rabló szomszédok kicsapongásai ellen gát vonatott, es a' nyomorgatott népségnek nyugalma 's javai biztosítottak. Ez éppen olly nyugtalan mint veszélyes korszakban a' szomszed bosznyák földön egy csapat kóborló csürhe nép, minden nemzetnek legelájasodottabbjaiból álló rabló csoport, szövetkezett össze, melly a' szomszéd tartományokat átvándorlá, pusztított, 's gyilkolt, es Muhamed zászlójainak árnya alatt a' fegyvertelen nép között iszonyú vérontásokat vitt végbe. E' rablók azonkívül a' határhegyeknek minden ösvényét ismerék, a' határt képző végtelen vadonságot minden irányban átkóborlák, 's a' vidéknek minden zugát annyira ismerték, hogy a' lakosok soha sem voltak biztosak, melly órában támadtatnak-meg. Illy körülmények közt nem egyszer látta a' boldogtalan földnép véres verejtekkal szerzett vagyonától magát egy óranegyed alatt megfosztatni, nem egyszer kénytetett látni a' nejen 's leányán elkövetett égbe kiáltó méltatlanságot; mert egy szánat-szó, egy békétlenség hangja, egy mely, nyögéshez hasonló sohaj vagy védelemre szánt mozdulás által a' vérengző feneknek gyilkát vezette volna szívébe. Mi volt tehát természetesebb, minthogy e' boldogtalanok védhelyet kerestek, hol csekély ingó vagyonukat, önnön 's kedveseik életét biztosítva tudhatták. És lám! e' védhelyet a' természet ajánlá nekik, midőn nagy Kapella hegylánczában a' kettős barlangot feltalálniok engedé, melly jótékony anyaként fogadá őket keblébe, 's elleneiknek leselgéseit elől elvoná. Azon hegy, melly alatt e' barlang van, Kapellának egy kinyuló része, 's jelenleg a' károlyvárosi tábornokság földjén Thuin falu mellett, az ogulini gyalog határör ezred kerületében, Károlyvárostól 10 órányira dél felé, a' tengerre vezető új József-ut mellett fekszik. E' hegy meglehetősen magas, 's a' thuini sziklavárnak ellenében nyulik-fel. A' barlang a' hegy odvában két részre van

osztva, melynek mindegyik osztályába különös ut vezet kívülről. Az alsó barlang bejárása kis mélységben esik; ez több ölnyi széles 's magas nyílás, melynek ivhajlásai természetből idomított oszlopokra támaszkodnak, a' nyílásból nyáron át bő hullámú patak csörgedezik, mely egy órányi téren, mennyire t. i. a' barlang nyulik, azt hosszában átfutja. A' bejárás előtt egy vastag fal romjai láthatók, mely bástyaul szolgált. Ezen még néhány lövőlyukak 's vas sarkok nyomai is láthatók, melyeken a' kapu mozgott. A' bejárás felett sziklába vágott ember magasságú nyílások is vannak, melyekbe belülről juthatni, és őrtanyául szolgáltak; de a' hegy ormáról lecsüggő 's örökké viruló folyóka miatt most már alig tűnnek szembe. A' barlangnak főntszája egy órányira nyulik, 's Osterinnál, egy más hasonló nagy falu mellett a' másik nyíláson ismét szabadra lehet jutni; szélessége hat, magassága 5 öl. Az alacsonyabb mellék-rovátkáknak egyike egy nagy, tágas csarnokba vezet, melynek közepén kis tó kínálkozik kristály-tiszta jó ízű vízzel, 's a' habokban virgongoz halacsákak uszálnak. E' barlang felett egy másik, az alsóhoz majd hasonló nagyságú nyulik-el. Ha kívülről akar az ember ennek ürébe hágni, a' hegy ormára mászva kell néhány száz lépésnyi utat haladni; belőlről pedig két nyíláson kőbe vágott lépcsők vezetnek belé. E' felső az alsóval alkotására nézve mindenben megegyezik, csak hogy tó nincs benne. A' kövekből kiszivárgó nedv lassanként csepeg itt le és a' legszeszélyesebb alakokat képz; gyomruk mind e' mellett sem nedves; sőt nyáron jótékony hűvességgel kínálkoznak, télen pedig kellemes meleget nyújtanak a' külső hideg ellen. A' barlangot alkotó kő mész-nemű pala, rétegekkel.

Miután a' föld népe e' védhelyre talált, annak olly czélirányos elrendezéséről is gondolkodtak, hogy az jövőben biztos menedékhelyül szolgáljon a' Bosznnyákok rablásai ellen. Ennek következtetésében a' barlang sötét odvában fából lakokat építének, melyekbe családok, barmaik 's csekély vagyonukkal védhelyet találtak. A' barlangok most négy emeletes épülethez hasonlítanak, melyeknek bejárását vastag erős falakkal zárák-el, 's azokba lövőlyukakat vágtak. A' nyílások, melyekbe a' szobák vagy osztályok gerendái voltak illesztve, most is láthatók. Midőn a' tartomány a' rablók kicsapongásai alól fölmentetett, barlang-lakóink sötét védhelyüket oda hagyva a' termékeny völgyekbe költöztek, és vasszorgalmuk által a' feldult tájt csak hamar virágzó rétekké, gazdag kalászosokkal rengő szántó földekké és arany 's amethiszt-fürtöket termő szőlőkké változtatták. A' patakot, mely most a' barlangon keresztül folyik, de nyáron többnyire kiszárad, mesterséggel vezették a' nélkülözhetlen föld alatti tanyába. Egy, a' fő bejárásnál lecsüggő, különös alakú sziklacsúcs, melyet azonban a' felzudult 's rajoskodásra kész képzelgő elmeszővőszek mellett ülő hölgynek képez, különös népmondára nyújtott anyagot, melyet itt közlünk. Többi között a' barlangban egy anya is lakott leánnyal; ez utóbbi ügyes szövőné leven, szenvedélylyel folytatott munkájába néha annyira bele merült, hogy miatta a' vásár- 's ünnepnap isteni tiszteletet is elmulasztá. Hol ama szeszélyes alakú szikla lecsügg, állott — mint a' nép beszéli — a' hölgynek kamrája. Midőn egy vasárnapon munkája miatt ismét elhagyá az isteni tisztelekre menést, anyja annyira fellázadt ellene, hogy bőszevében megátkozá azon kívánnattal, váljék kővé. Alig harsant-el az átok-ige, a' leány vére megfagyott, és szövő székével együtt kővé vált.